

Piotr Prusinowski
Uniwersytet Zielonogórski

O SERII WYDAWNICZEJ „SCRIPTA HUMANA” I JEJ NOWYCH ODSŁONACH

Projekt wydawniczy „Scripta Humana” zrodził się z cyklicznych spotkań, jakie odbyły się w ramach Zielonogórskich Seminariów Literaturoznawczych, organizowanych przez Zakład Teorii Literatury i Krytyki Literackiej Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego. Swój udział w przedsięwzięciu mają także Instytut Filologii Germańskiej oraz Instytut Neofilologii UZ. Autorzy publikacji zamieszczanych w kolejnych tomach poświęcają swoje badania różnym problemom ważnym dla współczesnej humanistyki. Dotychczas w serii ukazały się cztery zeszyty naukowe.

Tom 1, *Interpretacje i reinterpretacje* (red. Dorota Kulczycka i Małgorzata Mikołajczak, Zielona Góra 2013), zawiera teksty Doroty Heck, Jarosława Ławskiego, Radosława Szybybera, Magdaleny Szuleko, Anny Janickiej, Joanny Wawryk, Krystyny Jakowskiej, Romualda Jabłońskiego, Elżbiety Konończuk, Małgorzaty Mikołajczak i Anastazji Seul.

W tomie 2, *Historia i historie* (red. Dorota Kulczycka i Radosław Szyber, Zielona Góra 2014), znalazły się artykuły Radosława Szybybera, Marka Sznajdera, Olafa Kryśowskiego, Marii Jazownik, Marii Jolanty Olszewskiej, Anny Szóstak, Ewy Tichoniuk-Wawrowicz oraz Mariki Sobczak, dotyczące obecności wydarzeń historycznych w szeroko pojmowanej literaturze.

Wydanie specjalne, *Eugeniusz Sue. Życie – twórczość – recepcja* (red. Dorota Kulczycka i Aneta Narolska, Zielona Góra 2014), zostało w całości poświęcone postaci francuskiego pisarza. Życie „paryskiego dandysa” prześledzili w swoich tekstach Wiesław Mateusz Malinowski i Olaf Kryśowski. Jego dziełami i ich (re)interpretacjami zajęli się Elżbieta Powązka i Teresa Solecka, Hanna Ratuszna, Małgorzata Sokołowicz, Maria Berkan-Jabłońska, Piotr Kallas, Katarzyna Jarońska-Buriak oraz Anna Koszewska. Gry intertekstualne między twórczością Sue i innych literatów znalazły się w polu zainteresowań Marty Ruszczyńskiej, Marii Jolanty Olszewskiej, Agnieszki Kuniczuk-Trzciniowicz i Anety Narolskiej, Katarzyny Lesicz-Stanisławskiej. Dorota Kulczycka, Leszek Libera, Urszula Gołębiowska, Aleksandra Urban-Podolan i Ewa Tichoniuk-Wawrowicz poświęcili natomiast uwagę krytyce i recepcji utworów Sue.

Zawartość tomu 4 (red. Nel Bielniak i Dorota Kulczycka, Zielona Góra 2014) stanowi rozważania na temat „obcego świata” w dyskursie europejskim. Wschód – „Bliski” i najbliższy, egzotyczny i osławiany – stał się przedmiotem badań Barbary Zwolińskiej,

Ewy Tichoniuk-Wawrowicz, Jarosława Ławskiego, Zygmunta Zbyrowskiego i Jarosława Gajdy. Nad odpowiedzią na pytanie, czy Europa Zachodnia jest swojska czy obca, zastanowili się Nel Bielniak, Aleksandra Urban-Podolan i Andriej Kotin. W ostatniej części, zatytułowanej *Ameryka Północna – mit krainy szczęśliwości?*, swoje teksty zaprezentowali Dorota Kulczycka i Waczesław Kryłow.

Już wkrótce ukazą się dwa kolejne tomy serii. Teksty zamieszczone w tomie 5 – *Kryminał. Między tradycją a nowatorstwem* – ujmują tytułową problematykę w szerokiej perspektywie badawczej.

Część pierwsza, teoretyczna, zawiera artykuły Macieja Dajnowskiego (*Kryminały Stanisława Lema jako eksperymenty gatunkowe*), Magdaleny Tosik (*Jak uwieść czytelnika, czyli mechanizmy stwarzania napięcia w powieści kryminalnej*) i Krystiana Saji (*Nowe spojrzenie na problemy genologii współczesnej. Kryminał Andrieja Kotina*).

Teksty wypełniające część drugą – *Wilkie Collins – w kręgu narodzin brytyjskiego kryminału* Marii Berkan-Jabłońskiej, *Historie kryminalne w powieści galicyjskiej drugiej połowy XIX wieku* Marty Ruszczyńskiej, *Kryminalne wątki w powieściach historycznych Walerego Przyborowskiego* Anny Kaczmar, „*Na gorącym uczynku*” – „*antyalkoholowy*” kryminał *Władysława Sabowskiego* Anety Narolskiej, *Wątki kryminalne w powieściach ludowych* Elizy Orzeszkowej Weroniki Dulęby, *O motywach sensacyjnych w „Faraonie”* *Bolesława Prusa* Roksany Blech – dotyczą kryminału w XIX wieku.

Literatura z początku następnego stulecia znajduje się w kręgu zainteresowań Magdaleny Żmudziak (*Co mówią zeznania? O dwóch powieściach kryminalnych Leo Belmonta – „Sprawa przy drzwiach zamkniętych” i „Pomiędzy sądem a sumieniem”*), Tadeusza Bujnickiego (*„Wileńska powieść kryminalna” Felicji Romanowskiej na tle gazetowych powieści kryminalnych w odcinkach „Słowa” i „Kurier Wileńskiego”*) oraz Joanny Popielskiej-Grzybowskiej, autorki tekstu o wątkach staroegipskich w powieściach Agathy Christie.

W czwartej grupie tematycznej znajdziemy artykuły poświęcone kryminałom historycznym i retrokryminałom: „*Historical whodunit*”, czyli *wzloty i upadki brytyjskiej szkoły kryminału historycznego na przykładzie wybranych powieści Lindsey Davis* Piotra Kallasa, *Profil zabójcy w „Julu”* Pawła Goźlińskiego Leszka Libery, *Kryminalne dekonstruowanie romantycznego mesjanizmu, czyli „Jul”* Pawła Goźlińskiego Jakuba Rawskiego, *Kryminalny palimpsest. FM Borysa Akunina* Małgorzaty Medeckiej, „*My name is Midori*”. *O zbrodniczych akuninach („Unless”* *Borisa Akunina)* Karoliny Prażuch i Stefana Radziszewskiego, *Polski kryminał retro. Między innowacją, naśladownictwem a literackim kiczem* Wolfganga Brylli, *Asocjacje kulturowe i literackie w powieściach kryminalnych jako wyzwanie dla przekładu* Magdaleny Jurewicz.

Kolejny dział zawiera rozważania dotyczące kryminału kobiecego: *Igraszki z konwencjami – postscriptum o kobiecości do kilku znanych utworów brytyjskich z XIX wieku* Marty Wiatrzyk-Iwaniec, *Morderstwo z życia wzięte. Autobiografizm w powie-*

ściach kryminalnych na przykładzie twórczości wybranych pisarek Małgorzaty Stadnik, *Kobiety na tropie. Kategoria „kobiecości” w kryminałach współczesnych polskich pisarek* Julii Poświatowskiej. Tematem dwóch tekstów jest twórczość Joanny Chmielewskiej – w tytule pierwszego z nich Elżbieta Gazdecka zadaje pytanie, czy owa autorka rzeczywiście pisała kryminały, natomiast Joanna Gorzelana tropi ślady Biblii w *Kolekcji kryminałów* Chmielewskiej.

Zagadnienia związane z powieścią kryminalną dla dzieci i młodzieży znajdują odzwierciedlenie w artykułach Mirosława Ryszkiewicza (*Retoryczne funkcje najnowszej polskiej powieści kryminalnej dla dzieci i młodzieży. Wprowadzenie*), Małgorzaty Peroń (*Kryminał edukacyjny dla młodzieży na przykładzie serii „Pan Samochodzik” Zbigniewa Nienackiego*) i Dominika Borowskiego (*Jak funkcjonuje model młodzieżowej powieści kryminalnej Zbigniewa Nienackiego? O wybranych epigońskich powieściach o Panu Samochodziku, kryminale i jego wyróżnikach*).

Panoramę rozważań dotyczących kryminału zamykają teksty, które składają się na część poświęconą współczesnym inkarnacjom tego gatunku: *Morderstwo w miejskim labiryncie – konstrukt kryminalnego Sztokholmu we współczesnej literaturze szwedzkiej* Moniki Chojnackiej-Samsel, „*Perfidny plan*” Elizabeth George jako przykład współczesnej inkarnacji kryminału Barbary Zwolińskiej, „*Ściszyć aktoreczkę*”. *Istota audiointrygi w słuchowisku Andy Krzysztofa Czeczota* Janusza Łastowieckiego oraz *Kreacja przestrzeni oczami zwierząt. „Sprawiedliwość owiec. Filozoficzna powieść kryminalna” Leonie Swann* Roksany Owcarz.

Zawartość tomu 6, *Literatura a film* (red. Dorota Kulczycka i Monika Hernik-Młodzianowska), ogniskuje się wokół relacji łączących obie dziedziny. Szczególnie wiele miejsca poświęcono filmowym adaptacjom utworów literackich, rozpatrując ów temat na wielu różnych płaszczyznach.

Część otwierająca książkę dotyczy losów arcydzieł literatury rodzimej. Wśród artykułów poświęconych tej problematyce znajdują się „*Olśnienie w niespokojnym niebie wieszca*”. „*Pan Tadeusz*” Ryszarda Ordyńskiego (1928) – *perspektywa wirtualnego odbiorcy* Krzysztofa Kopczyńskiego, *Filmowe kłopoty z Prusem. O „Faraonie” Jerzego Kawalerowicza* Roksany Blech oraz *Filmowy „Tatarak”* Andrzeja Wajdy jako *adaptacyjny tryptyk* Barbary Zwolińskiej. Martyna Budzyła bada ideologiczny kontekst filmowych adaptacji dzieł literackich – *Dziadów* Adama Mickiewicza i *Ferdynandus* Witolda Gombrowicza.

Zakres tematyczny kolejnego działu obejmuje klasykę literatury w nowej odsłonie. Przedmiotem artykułu Elżbiety Mikiciuk jest *Łagodna* Fiodora Dostojewskiego w wizji filmowej Mariusza Trelińskiego, natomiast Mariola Marczak podejmuje próbę analizy socjologicznej audiowizualnych adaptacji *Króla Edypa* Sofoklesa.

Jak przełożyć nieprzekładalne? – nad odpowiedzią na to pytanie zastanawiają się autorzy tekstów zamieszczonych w części trzeciej: ks. Stefan Radziszewski (*Aromat*

zbrodni – „Pachnidło” Toma Tykwera i „Jasminum” Jana Jakuba Kolskiego), Mirosława Kubasiewicz (*Pani Dalloway spotkanie ze śmiercią. O filmowej interpretacji powieści Virginii Woolf*), Urszula Gołębiowska (*Odzyskane ciało Catherine Sloper. „Plac Waszyngtona” Henry’ego Jamesa w interpretacji Agnieszki Holland*), Dorota Kulczycka (*Schematy fabularne w filmach Nighta M. Shyamalana. Mit – bajka – komiks*), Anna Fimiak-Chwiałkowska (*Zwischen dem Text und seinem Bild. Der Roman „Dr No” von Ian Fleming und seine Verfilmung*), Krzysztof Trojanowski (*Na przekór okupacyjnej rzeczywistości. Warszawski humor w „Cafe pod Minogą” Bronisława Broka*).

Publikację wieńczą artykuły dotyczące adaptacji tekstów *crossover*, zgromadzone w ostatniej części tomu: „*Die Tribute von Panem*” – *zur Adaption des ersten Teils der Romantrilogie von Suzanne Collins* Moniki Hernik-Młodzianowskiej, *Charlotte Kerners Roman „Blueprint. Blaupause” und seine filmische Adaption – Zum Potenzial der Innenweltdarstellung in Buch und Film* Marty Ratajczak oraz *Niebo jako przestrzeń poznana – filmowa adaptacja książki „Niebo istnieje... Naprawdę!”* Joanny Kokorniak.

Z opublikowanych w monografii tekstów wypływa wniosek, że celem analizy adaptacji filmowej jest ocena filmu nie w charakterze bardziej lub mniej udanej „kopii” czy „wersji” pierwowzoru, lecz jako w pełni autonomicznego dzieła, którego punktem wyjścia jest materiał literacki.